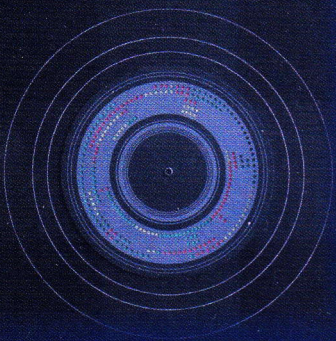

2016. JÚLIUS 2-3.

TÖMEGKULTÚRA
ÉS MŰVÉSZET
SCHWARZENEGGER A KÉPTÁRBAN

Talán nem túlzás azt állítani, hogy a gyűjtemény és egyben a kiállítás egyik leglátványosabb darabja Nyerges Éva és Oláh Tamás *Szentély* című alkotása, amely Arnold Schwarzeneggert ábrázolja. A mű címe kultikus jellegére utal. Már a pop-artban elkezdődött az a folyamat, és napjainkig tart, amely sztárokat emel a művek kontextusába. Nyerges Éva és Oláh Tamás a végsőkig kiaknázták ezt a lehetőséget: gobelint helyeztek hideg fémes környezetbe, amely ugyanakkor egy trecento oltár-keretre emlékeztet, tehát szakrális jellegű. Az ellentéteket a végsőkig sikerült feszíteni. A személyes (gobelin) és a személytelen (fém) ütközik. A „sztárság” fogalmát mindez jól leképezi.

Tömegkultúrának nevezzük azokat a művelődési formákat, amelyek ledöntik a falat az elit és kommersz között, megszüntetve egyben ezeknek a fogalmaknak korábbi érvényességét. A tömegkultúra színönimája a popkultúra, amely szűkebb fogalom. Popkultúráról a hatvanas évektől beszélünk, viszont a tömegkultúra fogalma korábbi.

Hevesy Iván a MA hasábjain a tömegkultúrát a tömegművészettel együtt említette. A korra érvényes nézetrendszerén több mindent korrigált az idő, az viszont tény, hogy akkoriban – a húszas évektől – emelkedett hihetetlen magasságba a szórakoztatás népszerűsége, a mozi, a jazz, beleértve azokat a médiumokat is, amelyek ezt közvetítették. A jazzhez való viszonyulás akkoriban inkább a mostani popzene analógiájaként értelmezhető – mint műfaj az ötvenes évektől a 60-as évek végéig, az ú.n. „fúziós jazz” megjelenéséig inkább elit rétegkultúrának számított.

Gazdag anyaggal szemlélteti a kiállítás a tömegkultúrának a művészetben való megjelenését. Nem kellett külön gyűjtési koncepció, hogy ez megjelenjen a képtár anyagában. A korra jellemző, hogy az ide sorolható alkotások aránya is jelentős.

Végigtekintve az alkotások listáját, rock-szimbólumokat, koncert-ábrázolásokat, divatjelenségeket, mozifilmekre való utalásokat láthatunk, figyelhetünk meg. Egy slágercím például festmény címévé változott. A nagy átfogó témakörhöz tartoznak olyan népszerű sportágak, mint az autósport, vagy éppen a gördeszkázás, amely úgy része a tömegkultúrának, hogy ezen belül egyfajta alternatívitást is képvisel.

A testedzés a modern ember életének a része, nemcsak az egészségről szól, hanem arról is, hogy divat ebben részt venni. A tömegsport szónak még van valami negatív melléklengése, miután, főként az ötvenes és hatvanas években a politika a

sportolást a harckészültséggel kapcsolta össze. Napjainkban az egyes sportágak hívei tartanak demonstratív összejöveteleket, ahol a hírérték és a látványosság egyenes arányban van a résztvevők létszámával. A régi korszakból fennmaradt valami a mozgalmi jellegből. Rendkívül nagy azoknak a tábora, akik csak passzív nézői a sportjátékoknak.

Sarkadi Péter Munkácsy Mihály *Ásító inasát* kombinálta a Rolling Stones kinyújtott nyelvet ábrázoló logójával. Ez telitalálat, mert bár a kép és a montázsszerűen rákerült motívum elvben teljesen idegenek egymástól, az ikonikus jelleg tág fogalomkörében találkoznak és ütköznek. Sarkadi szemtelen volt, tabut döntött, és jelen esetben egyértelmű, hogy ennek áldozata nem a Rolling Stones emblémája. (A korabeli tankönyvekbe talán sok hasonló gesztus került az unatkozó diákoknak köszönhetően.)

Ugyancsak a Rolling Stones témakörébe tartozik Záborszky Gábor *Szállj le a felhőmből* című alkotása (Get Off of My Cloud 1965). Egy másutt levő képének is Rolling Stones szám a névadója (Az idő nekem dolgozik / Time Is on My Side, 1964). Kocsis Imre *Zenegép* című alkotása stílusát tekintve pop art mű, valamint a zenegép mint motívum ugyancsak a popularitás közegébe tartozik. A képen mutatott zenész ugyanakkor klasszikus hangszerezen játszik. Ne felejtsük el a 80-as évek óta futó „Klasszikusok diszkóritmusban” tematikájú lemezsorozatot.

Móder Rezső *Bartók a vasgyárban II.* című munkája felveti a kérdést, hogy Bartókról beszélhetünk-e ebben az összefüggésben.

Több oldalról is alátámasztható, hogy igen. A popzenében a hetvenes években óriási népszerűsége tett szert az Emerson, Lake and Palmer trió, amelynek repertoárjában más világhírű szeneszerzők, pl. Muszorgszkij, Aaron Copland mellett Bartók Béla műve is szerepelt. Így ők is bizonyos értelemben popsztárok lettek. Móder egy másik megközelítést képvisel: az ipari kor emberének szükségleteként vizionálja a komolyzenét. Műveit köztereken is bemutatja széles nyilvánosság előtt, maguk az alkotások is megszólaltathatóak. Ehhez a csoporthoz tartozik a bemutatott „Bartók-kompozíció” is.

A magaskultúra és a kommersz közötti határ kérdéskörét feszegeti Bogdándy Zoltán az *Ízlés megbecstelenít* című elgondolkodtató alkotása. Feltételezzük az arte poverához (arte povera = szegény művészet) közelálló alkotóról, aki a

legegyszerűbb anyagokkal dolgozik, hogy elitkultúra-ellenes. Az arte povera ugyanakkor nem nyerte el a tömegek tetszését (ellentétben például azzal, amit Jeff Koons képviselt csillogó bálványával), így sajátos módon az elitkultúra része lett. Inkább azt gondoljuk, hogy a művész azokra a sznobokra célt, akik nem teremtik, hanem kapják azt, ami az ízléshez tartozik.

A kiállításon belül külön egységet képeznek Bozi Tibor fotói. Azokat a (főként hip-hop) sztárokat ábrázolja, akik közül többen inkább pop-magazinokból, paparazzi fotókról ismertek. A képek még az analóg fényképezés technikájával készültek. Kidolgozásuk mesteri, versenyképes a mindentudó mai fényképezőgépek és számítógépek által létrehozott produktumokkal. A lényegük abban rejlik, hogy olyan méltóságot, visszafogottságot képviselnek, amely ellentétesnek tűnik a popvilág harsányságával. A felvételek a fotós műtermében készültek. A végeredmény: a 20–21. század fordulóján olyan képek készültek, amelyek sok szempontból a németalföldi festők, illetve Hans Holbein portréira emlékeztetnek. A képek szereplői, akik színes egyéniségek, és feltehetően mozgalmas életűek, a fotóművész instrukcióira, saját egyéniségüket meg nem tagadva, pár pillanatra kizökkentek szokásos élettempójukból. Ennek eredményeként olyan művek születtek, amelyeknek az alanyai komolyan, esetleg szenttelenül, netán meditálva néznek a kamerába.

A Nirvánáról készült felvételen azt a Kurt Cobaint látjuk, aki a későbbiekben tényleg szembesült sztár- és valódi létének alapkérdéseivel, és a dilemmát életének megtartásával nem tudta megoldani. A tekintete sokatmondó...

A németalföldi analógia mellett közelebbi előzményként említhetjük a Neue Sachlichkeitet, amely e fotóművészre is nagy hatást gyakorolt hűvös tárgyiasságával (pl. August Sander). Azáltal, hogy Bozi Tibor portréfotói csatlakoznak a „Grand Art”-hoz, képei még akkor is érvényesek lesznek, amikor már az új generációk hírneve elnyomja a képeken szereplőket.

KIÁLLÍTOTT MŰVEK

BOGDÁNDY ZOLTÁN SZULTÁN (1953-)
Az izlés megbecstelenít, é. n.
papír, vegyes technika, 61x106 cm

BORTNYIK SÁNDOR (1893-1976)
Cirkusz, 1934
papír, olaj, 40x28 cm

BOZI TIBOR (1955-)
Patra, é. n.
fotó, 30,2x20,1 cm

BOZI TIBOR (1955-)
Kellis, é. n.
fotó, 30,2x20,1 cm

BOZI TIBOR (1955-)
Eliott Smith, é. n.
fotó, 30,2x20,1 cm

BOZI TIBOR (1955-)
Kahn, é. n.
fotó, 30x20 cm

BOZI TIBOR (1955-)
J-Love, é. n.
fotó, 30,4x20,3 cm

BOZI TIBOR (1955-)
Mytikal, é. n.
fotó, 41,5x29,7 cm

BOZI TIBOR (1955-)
Method Man, é. n.
fotó, 29,5x41,5 cm

BOZI TIBOR (1955-)
Laurent Garnier, é. n.
fotó, 41,8x30 cm

BOZI TIBOR (1955-)
Alec Empire, é. n.
fotó, 42x30 cm

BOZI TIBOR (1955-)
Dieter Meyer/Yello, é. n.
fotó, 42x30 cm

BOZI TIBOR (1955-)
Nirvana, é. n.
fotó, 41,7x30 cm

BOZI TIBOR (1955-)
Malcolm McLaren, é. n.
fotó, 41,5x30 cm

BOZI TIBOR (1955-)
Mary J. Blige, é. n.
fotó, 41,5x29,6 cm

BOZI TIBOR (1955-)
Ferris MC, é. n.
fotó, 60,5x40,3 cm

BOZI TIBOR (1955-)
Black Eyed Peas, é. n.
fotó, 40,5x60,5 cm

BOZI TIBOR (1955-)
Coolio, é. n.
fotó, 60,5x40,3 cm

BOZI TIBOR (1955-)
Parish, é. n.
fotó, 60,5x40,5 cm

BOZI TIBOR (1955-)
Kid Rock, é. n.
fotó, 60,5x40,3 cm

BOZI TIBOR (1955-)
Mya, é. n.
fotó, 60,5x40,1 cm

BOZI TIBOR (1955-)
Brian Molko, é. n.
fotó, 70,2x50,4 cm

BÖRZSÓNYI KOLLARITS FERENC (1901-1963)
Őnarckép, 1926
vászon, olaj, 80x65 cm

BRAUN ANDRÁS (1967-2015)
Roy nagytitja, 1999
vászon, olaj, 155x155 cm

BRAUN ANDRÁS (1967-2015)
Cím nélkül – Chema, 1994
papír, vászon, olaj, 145x145 cm

DOBRÁNYI ILDIKÓ (1948-2007)
Részlet V.
szövött, 20. század vége, 230x150 cm

DOBRÁNYI ILDIKÓ (1948-2007)
Kapcsolat, 20. sz. vége
gyapjú, műszál, gobelin, 100x100 cm

ef. ZÁMBÓ ISTVÁN (1950-)
Love song dinnyével, 1982
farost, olaj, 69x49 cm

FILLENZ ISTVÁN (1951-)
Kezelési útmutató, 1987
papír, vegyes technika, 297x300 cm

GINK JUDIT (1953-2009)
Elmozdulás (Idézet), 1978
nyomott textil, műselyem, 115x85 cm

GULYÁS KATI (1945-)
Emlékképekből II., 20. század vége
tüll, fotó, egyéni technika, 100x200 cm

GULYÁS KATI (1945-)
Jelképes képmás, 20. század vége
fotóvászon, tüll, egyéni technika,
193x332 cm, 200x330 cm

GULYÁS KATI (1945-)
Mozdulatlan mozgás, 20. sz. vége
zárkóvászon, fotóvászon, egyéni technika

IMRE KOVÁCS (1927-)
Álomtöredék, 1994
papír, pasztell, 550x790 mm

IMRE KOVÁCS (1927-)
Gombák, 1977
farost, olaj, 38x38 cm

KOCSIS IMRE (1940-2015)
Zenegép, 1972
papír, szita, 710x480 mm

KOCSIS IMRE (1940-2015)
Maneken I., 1971
falemez, akril, zománc, 107x61 cm

KOMORÓCZKY TAMÁS (1963-)
Cím nélkül, 1993
papír, computer print, 90x122 cm

KOMORÓCZKY TAMÁS (1963-)
Cím nélkül, 1993
papír, computer print, 90x122 cm

LAKNER ANTAL (1966-)
Vallmaster III/I., 1998
vas, gumi, színterézés, zsinór,
50x170x260 cm

LIPTAY GÁBOR
Senna II., é. n.
vászon, vegyes technika, 70x100 cm

LIPTAY GÁBOR
Senna II., é. n.
vászon, vegyes technika, 70x100 cm

MÁTRAI ISTVÁN (1949-)
Filmszakadás – az utcán átment a
kedves, 2003
műanyag háló, nyomás, 300x100 cm

MÓDER REZSŐ (1954-)
Bartók a Vasgyárban II. (Time Axis c.
sorozatból), 1989
vas, 252 cm

NYERGES ÉVA (1952-)
OLÁH TAMÁS (1949-2014)
Szentély, é. n.
selyem, gyapjú, fém, 110x240x40 cm

OLÁH TAMÁS (1949-2014)
Fehérneműs doboz, 20. század vége
gyapjú, vászon, gobelin, 132x105 cm

PREISER KLÁRA (1910-2003)
Maximális ruha, 1976
varrott, szövött, kollázs, 3 m²

RAVASZ ANDRÁS (1959-)
Relax, 1997
műanyag lemez, jet print, 1200x1700 mm

ROMVÁRI JÁNOS (1953-)
Kozmogonikus maszk I., 1992
vegyes technika, 60x25x40 cm

ROMVÁRI JÁNOS (1953-)
Kozmogonikus maszk I., 1992
vegyes technika, 60x25x40 cm

SARKADI PÉTER (1948-)
Munkácsy Mihály: Ásító, 1985
papír, ofszet, 343x258 mm

SARKADI PÉTER (1948-)
Kiemelések, é. n.
papír, szitanyomat, 560x364 mm

SARKADI PÉTER (1948-)
Elmúlt mosoly, 1986
papír, ofszet, 250x390 mm

SWIERKIEWICZ RÓBERT (1942-)
Ez, az, 1985
papír, ofszet, 417x295 mm

VÉSSEY GÁBOR (1948-)
Hetvennégyes gördeszka, 1982
vászon, olaj, 120x100 cm

WAHORN ANDRÁS (1953-)
Kint sötét van, de a művész bent
dolgozik, 1977
papír, tus, 700x1000 mm

ZÁBORSZKY GÁBOR (1950-)
Szállj le a felhőmről, 1978
vászon, vegyes technika, 110x131 cm

KIÁLLÍTOTT MŰVEK

IRODALOM

Fertőszögi Péter (szerk.): *Kocsis Imre Sugárútja*. Budapest, 2012, Kogart.

Gurály László: *Képes rock enciklopédia A-tól Z-ig*. Budapest, 1987, Zeneműkiadó.

Hevesy Iván: *Tömegkultúra – tömegművészet*. MA, 1919. április 10. 70-71.

Jávorszky Béla Szilárd, Sebők János: *A rock története*. Budapest, 2005, Glória.

Lóska Lajos: A romlás plasztikái. Bogdándy Sztultán kiállítása. *Új Művészet*, 2014. 1-2. 34-35.

P. Szabó Ernő: *Móder. Ötdimenziós acélköltészet*. Budapest, 2005, Ernst Múzeum.

ZÁBORSZKY GÁBOR
Szállj le a felhőmről, 1978

KOCSIS IMRE
Zenegép, 1972